

॥ तैत्तिरीय ब्राह्मणम् ॥

॥ सप्तमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयब्राह्मणे तृतीयाष्टके सप्तमः प्रपाठकः ॥

सर्वान् वा ए॒षोऽग्नौ॑ का॒मा॒न्प्रवे॑शयति। योऽ॒ग्नी॒न॒न्वा॒धाय॑
व्र॒तमु॒पैति॑। स॒यद॒नि॒ष्ट्वा प्र॒या॒यात्। अ॒का॒म॒प्री॒ता ए॒न॒ङ्कामा॑
ना॒नुप्र॒या॒युः। अ॒ते॒जा अ॒वी॒र्यः॑ स्यात्। स जु॑हुयात्। तु॒भ्य॒न्ता
अ॒ङ्गिर॑स्तम। वि॒श्वाः सु॒क्षि॒तयः॑ पृथक्। अ॒ग्ने का॒मा॒य येमि॑र॒
इति॑। का॒मा॒ने॒वास्मि॑न्दधाति॥१॥

का॒म॒प्री॒ता ए॒न॒ङ्कामा॑ अ॒नु प्र॒या॑न्ति। ते॒ज॒स्वी वी॒र्या॑वा॒न्भव॑ति।
स॒न्त॑ति॒र्वा ए॒षा य॒ज्ञस्य॑। योऽ॒ग्नी॒न॒न्वा॒धाय॑ व्र॒तमु॒पैति॑। स
यदु॒द्वाय॑ति। वि॒च्छि॑त्तिरे॒वास्य॑ सा। तं प्रा॒ञ्चमु॒द्धृत्य॑।
म॒न॒सोप॑तिष्ठेत्। म॒नो वै प्र॒जाप॑तिः। प्रा॒जा॒प॒त्यो य॒ज्ञः॥२॥
म॒न॒सैव॑ य॒ज्ञः स॒न्त॑नोति। भू॒रित्या॑ह। भू॒तो वै प्र॒जाप॑तिः।
भू॒तिमे॒वोपै॑ति। वि वा ए॒ष इ॒न्द्रि॒येण॑ वी॒र्ये॑ण॒र्ध्यते॑।

यस्याहिताग्नेरग्निरपक्षायति। यावच्छम्यया प्रविध्येत्। यदि तावदपक्षायेत। त९ सम्भरेत्। इदन्त एकं पर उत एकम्॥३॥

तृतीयेन ज्योतिषा संविंशस्व। संवेशनस्तनुवै चारुरेधि। प्रिये देवानां परमे जनित्र इति। ब्रह्मणैवैन९ सम्भरति। सैव ततः प्रायश्चित्तिः। यदि परस्तरामपक्षायेत। अनुप्रयायावस्येत्। सो एव ततः प्रायश्चित्तिः। ओषधीर्वा एतस्य पशून्पयः प्रविंशति। यस्य हविषे वत्सा अपाकृता धयन्ति॥४॥

तान् यदुह्यात्। यातयाम्ना हविषां यजेत। यन्न दुह्यात्। यज्ञपरुरन्तरियात्। वायव्यां यवागून्निर्वपेत्। वायुर्वै पयसः प्रदापयिता। स एवास्मै पयः प्रदापयति। पयो वा ओषधयः। पयः पयः। पयसैवास्मै पयोऽवरुन्धे॥५॥

अथोत्तरस्मै हविषे वत्सानपाकुर्यात्। सैव ततः प्रायश्चित्तिः। अन्यतरान् वा एष देवान्भागधेयेन व्यर्धयति। ये यजमानस्य सायं गृहमा गच्छन्ति। यस्य सायन्दुग्ध९

हविरार्तिमाच्छति। इन्द्राय व्रीहीन्निरुप्योपं वसेत्। पयो वा ओषधयः। पय एवारभ्य गृहीत्वोपं वसति। यत्प्रातः स्यात्। तच्छृतं कुर्यात्॥६॥

अथेतर ऐन्द्रः पुरोडाशः स्यात्। इन्द्रिये एवास्मै समीचीं दधाति। पयो वा ओषधयः। पयः पयः। पयसैवास्मै पयोऽवरुन्धे। अथोत्तरस्मै हविषे वत्सानपाकुर्यात्। सैव ततः प्रायश्चित्तिः। उभयान् वा एष देवान्भागधेयेन व्यर्धयति। ये यजमानस्य सायं च प्रातश्च गृहमा गच्छन्ति। यस्योभयः हविरार्तिमाच्छति॥७॥

ऐन्द्रं पञ्चशरावमोदनन्निर्वपेत्। अग्निं देवतानां प्रथमं यजेत्। अग्निमुखा एव देवताः प्रीणाति। अग्निं वा अन्वन्या देवताः। इन्द्रमन्वन्याः। ता एवोभयीः प्रीणाति। पयो वा ओषधयः। पयः पयः। पयसैवास्मै पयोऽवरुन्धे। अथोत्तरस्मै हविषे वत्सानपाकुर्यात्॥८॥

सैव ततः प्रायश्चित्तिः। अर्धो वा एतस्य यज्ञस्य मीयते।

यस्य ब्रत्येऽह्न्यत्यनालम्भुका भवन्ति। तामपुरुष्यं यजेत।
 सर्वेणैव यज्ञेन यजते। तामिद्वोपं ह्वयेत। अमूहमस्मि।
 सा त्वम्। द्यौरहम्। पृथिवी त्वम्। सामाहम्। ऋत्कम्।
 तावेहि सम्भवाव। सह रेतो दधावहै। पुंसे पुत्राय वेत्तवै।
 रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्यायेति। अर्ध एवैनामुपं
 ह्वयते। सैव ततः प्रायश्चित्तिः॥९॥

दधाति यज्ञ उत एकन्धयन्ति रुन्धे कुर्यादार्च्छत्यपाकुर्यात्पृथिवी त्वमष्टौ च (सर्वान् वि वै
 यदि परस्तरामोषधीरन्यतरानुभयानर्थो वै ॥)॥—————[१]

यद्विष्वण्णेन जुहुयात्। अप्रजा अपशुर्यजमानः स्यात्।
 यदनायतने निनयेत्। अनायतनः स्यात्। प्राजापत्ययर्चा
 वल्मीकवपायामव नयेत्। प्राजापत्यो वै वल्मीकः। यज्ञः
 प्रजापतिः। प्रजापतावेव यज्ञं प्रतिष्ठापयति। भूरित्याह।
 भूतो वै प्रजापतिः॥१०॥

भूतिमेवोपैति। तत्कृत्वा। अन्यां दुग्ध्वा पुनर्होतव्यम्।
 सैव ततः प्रायश्चित्तिः। यत्कीटावपन्नेन जुहुयात्। अप्रजा

अप॒शुर्यज॑मानः स्यात्। यदना॑यतने नि॒नये॑त्। अना॒य॒त॒नः
स्या॑त्। म॒ध्यमे॑न॒ पर्णे॑न॒ द्यावा॑पृथि॒व्येय॑र्चाऽन्तः परि॒धि
नि॒नये॑त्। द्यावा॑पृथि॒व्योरे॒वैन॒त्रति॑ष्ठापयति॥११॥

तत्कृ॑त्वा। अ॒न्यां दु॒ग्ध्वा पुन॑र्होत॒व्यम्। सैव ततः
प्राय॑श्चित्तिः। यदव॑वृष्टेन जुहु॒यात्। अप॑रूपमस्या॒त्मञ्जा॑येत।
कि॒लासो॑ वा॒स्याद॑र॒शसो॑ वा॑। यत्प्रत्ये॒यात्। यु॒ज्ञं
विच्छि॑न्ध्यात्। स जुहु॒यात्। मि॒त्रो जना॑न्कल्पयति
प्रजा॒नन्॥१२॥

मि॒त्रो दा॑धार पृथि॒वीमु॑त द्याम्। मि॒त्रः कृ॑ष्टीरनि॑मिषाऽभि
च॑ष्टे। स॒त्याय॑ ह॒व्यं घृ॑तव॑ञ्जुहोतेति॑। मि॒त्रेणै॒वैन॑त्कल्पयति।
तत्कृ॑त्वा। अ॒न्यां दु॒ग्ध्वा पुन॑र्होत॒व्यम्। सैव ततः
प्राय॑श्चित्तिः। यत्पूर्व॑स्या॒माहु॑त्या॒ हुता॒यामु॑त्तराऽऽहु॑तिः
स्कन्दे॑त्। द्वि॒पाद्भिः॑ प॒शुभि॑र्यज॑मानो व्य॒ध्येत॑। यदु॑त्तरया॒ऽभि
जु॑ह्यात्॥१३॥

चतु॑ष्पाद्भिः प॒शुभि॑र्यज॑मानो व्य॒ध्येत॑। यत्र॑ वेत्थ॑ वनस्पते

दे॒वानाङ्गु॒ह्या॒ नामा॑नि। तत्र॑ ह॒व्यानि॑ गा॒म॒येति॑ वा॒नस्प॒त्यय॒र्चा
 स॒मिध॑मा॒धाय॑। तू॒ष्णीमे॒व पुन॑र्जुह्यात्। व॒नस्प॒तिनै॒व
 य॒ज्ञस्या॒र्ताश्चाना॑र्ताश्चाहु॑ती॒ वि दा॑धार। तत्कृ॒त्वा। अ॒न्यां
 दुग्ध्वा पुन॑र्होत॒व्यम्। सै॒व ततः॑ प्रायश्चि॒त्तिः। यत्पु॒रा
 प्र॒याजे॒भ्यः प्राड॑ङ्गा॒रः स्कन्दे॑त्। अ॒ध्व॒र्यवे॑ च॒ यज॑मानाय॒
 चाक॑ऽ स्यात्॥१४॥

यद॑क्षि॒णा। ब्र॒ह्मणे॑ च॒ यज॑मानाय॒ चाक॑ऽ स्यात्।
 यत्प्र॒त्यक्। होत्रे॑ च॒ पत्न्यै॑ च॒ यज॑मानाय॒ चाक॑ऽ
 स्यात्। यदुद॑ङ्घ्रि॒। अ॒ग्नीधे॑ च॒ प॒शुभ्य॑श्च॒ यज॑मानाय॒ चाक॑ऽ
 स्यात्। यद॑भिजुह्यात्। रु॒द्रो॑स्य॒ प॒शून्धातु॑कः स्यात्।
 यन्ना॑भिजुह्यात्। अशा॑न्तः प्र॒हि॒येत॥१५॥

सु॒वस्य॒ बुध्रे॑नाभि॒निद॑ध्यात्। मा त॑मो॒ मा य॒ज्ञस्त॑म॒न्मा
 यज॑मानस्तमत्। नम॑स्ते अस्त्वाय॒ते। नमो॑ रु॒द्र प॒राय॑ते।
 नमो॑ यत्र॑ नि॒षीद॑सि। अ॒मुं मा हि॑सीर॒मुं मा हि॑सीरि॒ति
 येन॑ स्कन्दे॑त्। तं प्र॒हरे॑त्। स॒हस्र॑श्च॒ङ्गो वृष॑भो जा॒तवै॑दाः।

स्तोमं पृष्ठो घृतवान्त्सुप्रतीकः। मा नो हासीन्मेत्थितो नेत्वा
जहाम। गोपोषं नो वीरपोषं च यच्छेति। ब्रह्मणैवैनं प्र
हरति। सैव ततः प्रायश्चित्तिः॥१६॥

वै प्रजापतिः स्थापयति प्रजान्नाभि जुहुयात्स्याद्विद्येत जहाम त्रीणि च (यद्विष्णवेन
प्राजापत्यया यत्कीटा मध्यमेन यदववृष्टेन यत्पूर्वस्यां यत्पुरा प्रयाजेभ्यः प्राङ्ङारो यदक्षिणा
यत्प्रत्यग्यदुदङ् ॥)॥

[२]

वि वा एष इन्द्रियेण वीर्येण धर्यते। यस्याहिताग्नेरग्निर्मथ्यमानो
न जायते। यत्रान्यं पश्येत्। तत आहृत्य होतव्यम्।
अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति। यद्यन्यत्र विन्देत्।
अजायां होतव्यम्। आग्नेयी वा एषा। यदजा।
अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति॥१७॥

अजस्य तु नाश्नीयात्। यदजस्याश्नीयात्। यामेवाग्नावाहुतिं
जुहुयात्। तामद्यात्। तस्मादजस्य नाश्यम्। यद्यजान्न
विन्देत्। ब्राह्मणस्य दक्षिणे हस्ते होतव्यम्। एष वा
अग्निर्वैश्वानरः। यद्ब्राह्मणः। अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं

भवति॥१८॥

ब्राह्मणन्तु वसत्यै नापं रुन्ध्यात्। यद्ब्राह्मणं वसत्या
अपरुन्ध्यात्। यस्मिन्नेवाग्नावाहुतिं जुहुयात्। तम्भागधेयेन
व्यर्धयेत्। तस्माद्ब्राह्मणो वसत्यै नापरुध्यः। यदि
ब्राह्मणं न विन्देत्। दर्भस्तम्बे होतव्यम्। अग्निवान् वै
दर्भस्तम्बः। अग्नावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति। दर्भांस्तु
नाध्यासीत्॥१९॥

यद्दर्भानध्यासीत्। यामेवाग्नावाहुतिं जुहुयात्। तामध्यासीत्।
तस्माद्दर्भा नाध्यासितव्याः। यदि दर्भान्न विन्देत्। अप्सु
होतव्यम्। आपो वै सर्वा देवताः। देवतांस्वेवास्याग्निहोत्रं
हुतं भवति। आपस्तु न परिचक्षीत्। यदापः
परिचक्षीत्॥२०॥

यामेवाप्स्वाहुतिं जुहुयात्। तां परिचक्षीत्। तस्मादापो न
परिचक्ष्याः। मेध्या च वा एतस्यामेध्या च तनुवौ स
सृज्येते। यस्याहिताग्नेरन्यैरग्निभिरग्नयः सः सृज्यन्ते। अग्नये

विविचये पुरोडाशमष्टाकंपालं निर्वपेत्। मेध्यांश्चैवास्यामेध्यां
 च तनुवौ व्यावर्तयति। अग्नये व्रतपतये पुरोडाशमष्टाकंपालं
 निर्वपेत्। अग्निमेव व्रतपतिः स्वेन भागधेयेनोप धावति।
 स एवैनं व्रतमा लम्भयति॥२१॥

गर्भः स्रवन्तमगदमकः। अग्निरिन्द्रस्त्वष्टा बृहस्पतिः।
 पृथिव्यामव चुश्रोतैतत्। नाभिप्राप्नोति निर्ऋतिं पराचैः।
 रेतो वा एतद्वाजिनमाहिताग्नेः। यदग्निहोत्रम्। तद्यत्स्रवेत्।
 रेतोऽस्य वाजिनः स्रवेत्। गर्भः स्रवन्तमगदमकरित्याह।
 रेत एवास्मिन्वाजिनं दधाति॥२२॥

अग्निरित्याह। अग्निरैतधाः। रेत एव तदधाति। इन्द्र
 इत्याह। इन्द्रियमेवास्मिन्दधाति। त्वष्टेत्याह। त्वष्टा वै
 पशूनां मिथुनानां रूपकृत्। रूपमेव पशुषु दधाति।
 बृहस्पतिरित्याह। ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिः। ब्रह्मणैवास्मै
 प्रजाः प्र जनयति। पृथिव्यामव चुश्रोतैतदित्याह।
 अस्यामेवैनत्प्रतिष्ठापयति। नाभिप्राप्नोति निर्ऋतिं

पराचैरित्याह। रक्षसामपहत्यै॥२३॥

अजाऽग्रावेवास्याग्निहोत्रं हुतं भवति भवत्यासीत परिचर्क्षीत लम्भयति दधाति देवानां बृहस्पतिः पञ्च च (वि वै यद्यन्यमजायां ब्राह्मणस्य दर्भस्तम्बेऽप्सु होतव्यम्॥)॥—[३]

याः पुरस्तात्प्रस्रवन्ति। उपरिष्ठात्सर्वतश्च याः। तार्भी रश्मिपवित्राभिः। श्रद्धां यज्ञमा रभे। देवां गातुविदः। गातुं यज्ञाय विन्दत। मनसस्पतिना देवेन। वाताद्यज्ञः प्र युज्यताम्। तृतीयस्यै दिवः। गायत्रिया सोम आभृतः॥२४॥

सोमपीथाय सन्नयितुम्। वक्त्रमन्तरमा ददे। आपो देवीः शुद्धाः स्थ। इमा पात्राणि शुन्धत। उपातङ्गाय देवानाम्। पर्णवल्कमुत शुन्धत। पयो गृहेषु पयो अघ्नियासु। पयो वत्सेषु पय इन्द्राय हविषे धियस्व। गायत्री पर्णवल्केन। पयः सोमं करोत्विमम्॥२५॥

अग्निं गृह्णामि सुरथं यो मयोभूः। य उद्यन्तमारोहति सूर्यमहम्। आदित्यज्योतिषां ज्योतिरुत्तमम्। श्वो यज्ञाय रमतां देवताभ्यः। वसून्नुद्रानादित्यान्। इन्द्रेण सह देवताः।

ताः पूर्वः परिं गृह्णामि। स्व आयतने मनीषया॥ इमामूर्जं
पञ्चदशीं ये प्रविष्टाः। तान्देवान्परिं गृह्णामि पूर्वः॥ २६॥

अग्निर्हव्यवाडिह ताना वहतु। पौर्णमासं हविरिदमेषां
मयि। आमावास्यं हविरिदमेषां मयि। अन्तराऽग्नी पशवः।
देवसंसदमा गमन्। तान्पूर्वः परिं गृह्णामि। स्व आयतने
मनीषया॥ इह प्रजा विश्वरूपा रमन्ताम्। अग्निं गृहपतिमभि
संवसानाः। ताः पूर्वः परिं गृह्णामि॥ २७॥

स्व आयतने मनीषया॥ इह पशवो विश्वरूपा रमन्ताम्।
अग्निं गृहपतिमभि संवसानाः। तान्पूर्वः परिं गृह्णामि।
स्व आयतने मनीषया॥ अयं पितृणामग्निः। अवाङ्मुव्या
पितृभ्य आ। तं पूर्वः परिं गृह्णामि। अविषन्नः पितुं करत्।
अजस्रन्त्वा संभापालाः॥ २८॥

विजयभागं समिन्धताम्। अग्ने दीदाय मे सभ्य।
विजित्यै शरदः शतम्। अन्नमावसथीयम्। अभि हराणि
शरदः शतम्। आवसथे श्रियं मन्त्रम्। अहिर्बुध्नियो नि

यच्छतु। इदमहमग्निज्येष्ठेभ्यः। वसुभ्यो यज्ञं प्रब्रवीमि।
इदमहमिन्द्रज्येष्ठेभ्यः॥२९॥

रुद्रेभ्यो यज्ञं प्र ब्रवीमि। इदमहं वरुणज्येष्ठेभ्यः। आदित्येभ्यो
यज्ञं प्र ब्रवीमि। पयस्वतीरोषधयः। पयस्वद्वीरुधां पयः।
अपां पयसो यत्पयः। तेन मामिन्द्र स५ सृज। अग्ने॑ व्रतपते
व्रतं चरिष्यामि। तच्छकेयन्तन्मे॑ राध्यताम्। वायो॑ व्रतपत॒
आदित्य व्रतपते॥३०॥

व्रतानां॑ व्रतपते व्रतं चरिष्यामि। तच्छकेयन्तन्मे॑
राध्यताम्। इमां प्राचीमुदीचीम्। इषमूर्जमभि स५स्कृताम्।
बहुपर्णामशुष्काग्राम्। हरामि पशुपामहम्। यत्कृष्णो॑ रूपं
कृत्वा। प्राविंशस्त्वं वनस्पतीन्। ततस्त्वामेकविंशतिधा।
सम्भरामि सुसम्भृता॑॥३१॥

त्रीन्यरिधी५ स्तिस्रः समिधः। यज्ञायुरनुसञ्चरान्। उपवेपं
मेक्षणं धृष्टिम्। सं भरामि सुसम्भृता॑। या जाता
ओषधयः। देवेभ्यस्त्रियुगं पुरा। तासां पर्व राध्यासम्।

परिस्तरमाहरन्। अपां मेध्यं यज्ञियम्। सदैव५ शिवमस्तु
मे॥३२॥

आच्छेत्ता वो मा रिषम्। जीवानि शरदः शतम्।
अपरिमितानां परिमिताः। सन्नह्ये सुकृताय कम्। एनो
मा निगाङ्गतमच्चनाहम्। पुनरुत्थाय बहुला भवन्तु।
सुकृदाच्छित्रं बरुहिरूणामृदु। स्योनं पितृभ्यस्त्वा
भराम्यहम्। अस्मिन्त्सीदन्तु मे पितरः सोम्याः। पितामहाः
प्रपितामहाश्चानुगैः सह॥३३॥

त्रिवृत्पलाशे दर्भः। इयान्प्रादेशसंमितः। यज्ञे पवित्रं
पोतृतमम्। पयो हव्यं करोतु मे। इमौ प्राणापानौ।
यज्ञस्याङ्गानि सर्वशः। आप्याययन्तौ सञ्चरताम्। पवित्रे
हव्यशोधने। पवित्रे स्थो वैष्णवी। वायुर्वा मनसा
पुनातु॥३४॥

अयं प्राणश्चापानश्च। यजमानमपि गच्छताम्। यज्ञे ह्यभूतां
पोतारौ। पवित्रे हव्यशोधने। त्वया वेदिं विविदुः पृथिवीम्।

त्वया यज्ञो जायते विश्वदानिः। अच्छिद्रं यज्ञमन्वेषि विद्वान्।
 त्वया होता सन्तनोत्यर्धमासान्। त्रयस्त्रिंशोऽसि तन्तूनाम्।
 पवित्रेण सहागंहि॥३५॥

शिवेयं रज्जुरभिधानीं। अघ्नियामुपं सेवताम्। अप्रस्रं साय
 यज्ञस्य। उखे उपदधाम्यहम्। पशुभिः सन्नीतं
 बिभृताम्। इन्द्राय शृतं दधि। उपवेषोऽसि यज्ञाय।
 त्वां परिवेषमधारयन्। इन्द्राय हविः कृण्वन्तः। शिवः
 शग्मो भवासि नः॥३६॥

अमृन्मयन्देवपात्रम्। यज्ञस्यायुषि प्र युज्यताम्।
 तिरः पवित्रमतिनीताः। आपो धारय मातिगुः। देवेन
 सवित्रोत्पूताः। वसोः सूर्यस्य रश्मिभिः। गान्दोहपवित्रे
 रज्जुम्। सर्वा पात्राणि शुन्धत। एता आ चरन्ति मधुमद्बुहानाः।
 प्रजावतीर्यशसो विश्वरूपाः॥३७॥

बह्वीर्भवन्तीरुपजायमानाः। इह व इन्द्रो रमयतु गावः।
 पूषा स्थ। अयक्ष्मा वः प्रजया सः सृजामि। रायस्पोषेण

बहुलाभवन्तीः। ऊर्जं पयः पिन्वमाना घृतं च। जीवो
जीवन्तीरुपवः सदेयम्। द्यौश्चेमं यज्ञं पृथिवी च
सन्दुहाताम्। धाता सोमेन सह वातेन वायुः। यजमानाय
द्रविणन्दधातु॥३८॥

उत्सन्दुहन्ति कलशश्चतुर्बिलम्। इडां देवीम्मधुमतीं
सुवर्विदम्। तदिन्द्राग्नी जिन्वतं सूनृतावत्। तद्यजमानममृतत्वे
दधातु। कामधुक्षः प्र णो ब्रूहि। इन्द्राय हविरिन्द्रियम्। अमूं
यस्यां देवानाम्। मनुष्याणां पयो हितम्। बहु दुग्धीन्द्राय
देवेभ्यः। हव्यमा प्यायतां पुनः॥३९॥

वत्सेभ्यो मनुष्येभ्यः। पुनर्दोहाय कल्पताम्। यज्ञस्य
सन्ततिरसि। यज्ञस्य त्वा सन्ततिमनु सन्तनोमि।
अदस्तमसि विष्णवे त्वा। यज्ञायार्षि दधाम्यहम्।
अद्विररिक्तेन पात्रेण। याः पूताः परिशेरते। अयं पयः सोमं
कृत्वा। स्वां योनिमपि गच्छतु॥४०॥

पूर्णवल्कः पवित्रम्। सौम्यः सोमाद्धि निर्मितः। इमौ पूर्णं च

दर्भं च। देवानां हव्यशोधनौ। प्रातर्वेषाय गोपाय। विष्णो
हव्यं हि रक्षसि। उभावग्री उपस्तृणते। देवता उपवसन्तु
मे। अहङ्गाम्यानुप वसामि। मह्यङ्गोपतये पशून्॥४१॥

आभृत इमं गृह्णामि पूर्वस्ताः पूर्वः परिगृह्णामि सभापाला इन्द्रज्येष्ठेभ्य आदित्य व्रतपते
सुसम्भृतां मे सह पुनातु गहि नो विश्वरूपा दधातु पुनर्गच्छतु पशून् (याः पुरस्तादिमामूर्जमिह
प्रजा इह पशवोऽयं पितृणामग्निः।)॥ [४]

देवां देवेषु पराक्रमध्वम्। प्रथमा द्वितीयेषु। द्वितीयास्तृतीयेषु।
त्रिरैकादशा इह माऽवत। इदं शकेयं यदिदं करोमि।
आत्मा करोत्वात्मनै। इदं करिष्ये भेषजम्। इदमै
विश्वभेषजा। अश्विना प्रावतं युवम्। इदमहं सेनाया
अभीत्वयै॥४२॥

मुखमपोहामि। सूर्य ज्योतिर्वि भाहि। महत इन्द्रियाय।
आ प्यायतां घृतयोनिः। अग्निर्हव्याऽनु मन्यताम्। खमङ्क्षु
त्वचमङ्क्षु। सुरूपन्त्वा वसुविदम्। पशूनान्तेजसा। अग्नये
जुष्टमभि धारयामि। स्योनन्ते सदनं करोमि॥४३॥

घृतस्य धारया सुशेवं कल्पयामि। तस्मिन्त्सीदामृते
 प्रतिष्ठि। ब्रीहीणाम्मेध सुमनस्यमानः। आर्द्रः
 प्रथस्त्रुर्भुवनस्य गोपाः। शृत उत्स्राति जनिता मंतीनाम्।
 यस्त आत्मा पशुषु प्रविष्टः। देवानां विष्ठामनु यो
 वितस्थे। आत्मन्वान्तसोम घृतवान् हि भूत्वा। देवान्गच्छ
 सुर्वविन्द यजमानाय मह्यम्। इरा भूतिः पृथिव्यै रसो
 मोत्क्रमीत्॥४४॥

देवाः पितरः पितरो देवाः। योऽहमस्मि स सन् यजे।
 यस्यास्मि न तमन्तरैमि। स्वं मं इष्टं स्वन्दत्तम्। स्वं
 पूर्तं स्वं श्रान्तम्। स्वं हुतम्। तस्य मेऽग्निरुपद्रष्टा।
 वायुरुपश्रोता। आदित्योऽनुख्याता। द्यौः पिता॥४५॥

पृथिवी माता। प्रजापतिर्बन्धुः। य एवास्मि स सन्
 यजे। मा भर्मा संविक्था मा त्वा हिंसिषम्। मा ते
 तेजोऽपं क्रमीत्। भरतमुद्धरेमनु षिञ्च। अवदानानि
 ते प्रत्यवदास्यामि। नमस्ते अस्तु मा मां हिंसीः।

यदवदानानि तेऽवद्यन्। विलोमाकार्षमात्मनः॥४६॥

आज्येन प्रत्यनज्येनत्। तत् आ प्यायतां पुनः। अज्यायो
यवमात्रात्। आव्याधात्कृत्यतामिदम्। मा रूरुपाम
यज्ञस्य। शुद्धं स्विष्टमिदं हविः। मनुना दृष्टाङ्घ्रितपदीम्।
मित्रावरुणसमीरिताम्। दक्षिणार्धादसंभिन्दन्। अवद्याम्ये-
कतोमुखाम्॥४७॥

इडे भागं जुषस्व नः। जिन्व गा जिन्वार्वतः। तस्यास्ते
भक्षिवाणः स्याम। सर्वात्मानः सर्वगणाः। ब्रध्न पिन्वस्व।
ददतो मे मा क्षायि। कुर्वतो मे मोपदसत्। दिशाङ्घ्रिं रसि।
दिशो मे कल्पन्ताम्। कल्पन्ताम्मे दिशः॥४८॥

दैवींश्च मानुषींश्च। अहोरात्रे मे कल्पेताम्। अर्धमासा
मे कल्पन्ताम्। मासा मे कल्पन्ताम्। ऋतवो मे
कल्पन्ताम्। संवत्सरो मे कल्पताम्। क्लृप्तिरसि कल्पतां
मे। आशानां त्वाऽऽशापालेभ्यः। चतुर्भ्यो अमृतैभ्यः। इदं
भूतस्याध्यक्षेभ्यः॥४९॥

वि॒धेम॑ ह॒विषा॑ व॒यम्। भज॑तां भा॒गी भा॒गम्। मा भा॒गोऽभ॑क्त।
 निर॑भा॒गं भ॑जामः। अ॒पस्मि॑न्वा॒ ओष॑धी॒र्जिन्वा॑ द्वि॒पात्पा॑हि।
 चतु॑ष्पादव। दि॒वो वृ॑ष्टि॒मेर॑य। ब्रा॒ह्म॒णाना॑मि॒दꣳ ह॒विः॥ ५०॥

सो॒म्याना॑ꣳ सोमपी॒थिना॑म्। निर्भ॒क्तो ब्रा॑ह्मणः।
 नेहा ब्रा॑ह्मणस्यास्ति। सम॑ङ्कां ब॒र्हिर॑ह॒विषा॑ घृ॒तेन॑।
 समा॑दि॒त्यैर्व॑सुभिः॒ सम्म॑रुद्धिः। समि॒न्द्रेण॑ वि॒श्वेभि॑र्दे॒वेभि॑रङ्गाम्।
 दि॒व्यं नभो॑ गच्छतु॒ यत्स्वाहा॑। इन्द्रा॒णीवा॑ऽविध॒वा भू॑यासम्।
 अदि॑तिरिव सुपु॒त्रा। अ॒स्थूरि॑ त्वा॒ गार्ह॑पत्य॥ ५१॥

उप॒निष॑दे सुप्रजा॒स्त्वाय॑। सं पत्नी॒ पत्या॑ सुकृ॒तेन॑ गच्छताम्।
 य॒ज्ञस्य॑ यु॒क्तौ धुर्या॑व॒भूता॑म्। सं॒जाना॑नौ विज॑हता॒मरा॑तीः।
 दि॒वि ज्योति॑र॒जर॑मा र॒भेता॑म्। दश॑ते त॒नुवो॑ य॒ज्ञ य॒ज्ञियाः॑।
 ताः प्री॑णातु॒ यज॑मानो घृ॒तेन॑। ना॒रि॒ष्ठयोः॑ प्र॒शिष॑मीड॒मानः॑।
 दे॒वानां॑ दै॒व्येऽपि॑ यज॑मानोऽमृ॒तौऽभू॑त्। यं वा॑ दे॒वा
 अ॑कल्पयन्॥ ५२॥

ऊ॒र्जो भा॒गꣳ श॑तक्रतू। ए॒तद्वा॑ तेन॒ प्री॑णानि। तेन॑

तृप्यतमं हहौ। अहं देवानां सुकृतांमस्मि लोके।
 ममेदमिष्टं न मिथुर्भवाति। अहन्नारिष्ठावनुं यजामि विद्वान्।
 यदाभ्यामिन्द्रो अदधाद्भागधेयम्। अदारसृद्धवत देवसोम।
 अस्मिन् यज्ञे मरुतो मृडता नः। मा नो विददभिभामो
 अशस्तिः॥५३॥

मा नो विदद्वृजना द्वेष्या या। ऋषभं वाजिनं वयम्।
 पूर्णमासं यजामहे। स नो दोहता सुवीर्यम्। रायस्पोषं
 सहस्रिणम्। प्राणाय सुराधंसे। पूर्णमासाय स्वाहा।
 अमावास्या सुभगा सुशेवा। धेनुरिव भूय आप्यायमाना।
 सा नो दोहता सुवीर्यम्। रायस्पोषं सहस्रिणम्।
 अपानाय सुराधंसे। अमावास्यायै स्वाहा। अभि स्तृणीहि
 परि धेहि वेदिम्। जामिम्मा हिंसीरमुया शयाना।
 होतृषदना हरिताः सुवर्णाः। निष्का इमे यजमानस्य
 ब्रध्ने॥५४॥

अभीर्त्वर्यं करोमि क्रमीत्पिताऽऽत्मनं एकतो मुखां मे दिशोऽध्यक्षेभ्यो हविर्गार्हपत्या
 कल्पयन्नशस्तिः सा नो दोहता सुवीर्यं सप्त च॥ [५]

परिस्तृणीत परिधत्ताग्निम्। परिहितोऽग्निर्यजमानं भुनक्तु।
 अपा९ रस ओषधीना९ सुवर्णः। निष्का इमे यजमानस्य
 सन्तु कामदुघाः। अमुत्रामुष्मिल्लोके। भूपते भुवनपते।
 महतो भूतस्य पते। ब्रह्माणन्त्वा वृणीमहे। अहं भूपतिरहं
 भुवनपतिः। अहं महतो भूतस्य पतिः॥५५॥

देवेन सवित्रा प्रसूत आर्त्विज्यङ्गरिष्यामि। देवं
 सवितरेतन्त्वा वृणते। बृहस्पतिं दैव्यं ब्रह्माणम्। तदहं मनसे
 प्र ब्रवीमि। मनो गायत्रियै। गायत्री त्रिष्टुभै। त्रिष्टुजगत्यै।
 जगत्यनुष्टुभै। अनुष्टुक्पङ्क्तौ। पङ्क्तिः प्रजापतये॥५६॥

प्रजापतिर्विश्वेभ्यो देवेभ्यः। विश्वे देवा बृहस्पतये।
 बृहस्पतिर्ब्रह्मणे। ब्रह्म भूर्भुवः सुवः। बृहस्पतिर्देवानां ब्रह्मा।
 अहं मनुष्याणाम्। बृहस्पते यज्ञङ्गोपाय। इदं तस्मै हर्म्यं
 करोमि। यो वो देवाश्चरति ब्रह्मचर्यम्। मेधावी दिक्षु मनसा
 तपस्वी॥५७॥

अन्तर्दूतश्चरति मानुषीषु। चतुः शिखण्डा युवतिः सुपेशाः।

घृतप्रतीका॒ भुवनस्य॒ मध्ये॑। म॒र्मृज्यमा॑ना मह॒ते सौभ॑गाय।
 मह्य॑न्धु॒क्ष्व॒ यज॑मानाय॒ कामान्। भूमि॑र्भू॒त्वा म॑हि॒मानं॑ पु॒पोष।
 ततो॑ दे॒वी वर्ध॑यते॒ पया॑ँसि। य॒ज्ञियां॑ य॒ज्ञं वि च॒ यन्ति॒ शं
 च॑। ओष॑धी॒राप॑ इ॒ह शक्र॑रीश्च। यो मा॑ हृ॒दा मन॑सा॒ यश्च॑
 वा॒चा॥ ५८॥

यो ब्रह्म॑णा॒ कर्म॑णा॒ द्वेष्टि॑ दे॒वाः। यः श्रु॒तेन॒ हृद॑येनेष्ण॒ता
 च॑। तस्ये॑न्द्र॒ वज्रे॑ण॒ शिर॑श्छि॒नन्नि॑। ऊ॒र्णामृ॑दु प्रथ॑मान॒ः
 स्यो॒नम्। दे॒वेभ्यो॒ जुष्ट॑ँ॒ सद॑नाय ब॒रुहिः॑। सु॒वर्गे॒ लो॒के
 यज॑मान॒ँ हि धे॒हि। मां नाक॑स्य पृ॒ष्ठे प॑र॒मे व्यो॑मन्।
 चतुः॑ शिख॒ण्डा यु॒वतिः॑ सु॒पेशाः॑। घृतप्रतीका॒ व॒युना॑नि वस्ते।
 साऽऽस्ती॒र्यमा॑णा मह॒ते सौभ॑गाय ॥ ५९॥

सा मे॑ धु॒क्ष्व॒ यज॑मानाय॒ कामान्। शि॒वा च॑ मे श॒ग्मा चै॑धि।
 स्यो॒ना च॑ मे सु॒षदा॑ चैधि। ऊ॒र्जस्व॑ती च मे॒ पय॑स्वती चैधि।
 इष॒मूर्जं॑ मे पि॒न्वस्व। ब्रह्म॒ तेजो॑ मे पि॒न्वस्व। क्ष॒त्रमो॑जो मे
 पि॒न्वस्व। वि॒शं पु॑ष्टिं मे पि॒न्वस्व। आ॒युर॒न्नाद्य॑म्मे पि॒न्वस्व।

प्रजां पशून्मै पिन्वस्व॥६०॥

अस्मिन् यज्ञ उपभूय इन्नु मै। अविक्षोभाय परिधीन्दधामि।
धर्ता धरुणो धरीयान्। अग्निर्द्वेषांसि निरितो नुदातै।
विच्छिन्नन्नि विधृतीभ्यां सपत्नान्। जातान्भ्रातृव्यान् ये
च जनिष्यमाणाः। विशो यत्राभ्यां विधमाम्येनान्। अहं
स्वानामुत्तमोऽसानि देवाः। विशो यत्रे नुदमाने अरातिम्।
विश्वं पाप्मानममतिं दुर्मरायुम्॥६१॥

सीदन्ती देवी सुकृतस्य लोके। धृतीं स्थो विधृती
स्वधृती। प्राणान्मयि धारयतम्। प्रजाम्मयि धारयतम्।
पशून्मयि धारयतम्। अयं प्रस्तर उभयस्य धर्ता। धर्ता
प्रयाजानामुतानूयाजानाम्। स दाधार समिधो विश्वरूपाः।
तस्मिन्त्सुचो अध्या सादयामि। आ रोह पथो जुहु
देवयानान्॥६२॥

यत्रर्षयः प्रथमजा ये पुराणाः। हिरण्यपक्षाऽजिरा
सम्भृताङ्गा। वहांसि मा सुकृतां यत्र लोकाः। अवाहं बाध

उपभृतां सपत्नान्। जातान्भ्रातृव्यान् ये च जनिष्यमाणाः।
 दोहै यज्ञं सुदुधामिव धेनुम्। अहमुत्तरो भूयासम्।
 अधरे मत्सपत्नाः। यो मां वाचा मनसा दुर्मरायुः।
 हृदाऽरातीयादभिदासदग्ने॥६३॥

इदमस्य चित्तमधरन्ध्रवायाः। अहमुत्तरो भूयासम्। अधरे
 मत्सपत्नाः। ऋषभोऽसि शाक्वरः। घृताचीनां सूनुः।
 प्रियेण नाम्नां प्रिये सदसि सीद। स्योनो मे सीद सुषदः
 पृथिव्याम्। प्रथयि प्रजयां पशुभिः सुवर्गे लोके। दिवि
 सीद पृथिव्यामन्तरिक्षे। अहमुत्तरो भूयासम्॥६४॥

अधरे मत्सपत्नाः। इयं स्थाली घृतस्य पूर्णा।
 अच्छिन्नपयाः शतधार उत्सः। मारुतेन शर्मणा दैव्येन।
 यज्ञोऽसि सर्वतः श्रितः। सर्वतो मां भूतं भविष्यच्छ्रयताम्।
 शतम्मे सन्त्वाशिषः। सहस्रम्मे सन्तु सूनृताः। इरावतीः
 पशुमतीः। प्रजापतिरसि सर्वतः श्रितः॥६५॥

सर्वतो मां भूतं भविष्यच्छ्रयताम्। शतं मे सन्त्वाशिषः।

स॒हस्रं॑ मे स॒न्तु स॒नृताः॑। इरा॑वतीः पशु॒मतीः॑।
 इ॒दमिन्द्रि॒यम॒मृतं॑ वी॒र्यम्॑। अ॒नेनेन्द्रा॑य प॒शवो॑ऽचिकित्सन्।
 तेन॑ दे॒वा अव॒तोप॑ माम्। इ॒हेष॒मूर्जं॑ यशः॒ सह॑ ओजः॒
 स॒नेयम्॑। श्रु॒तं मयि॑ श्रय॒ताम्। यत्पृ॑थि॒वीमच॑र॒त्तत्प्रवि॑ष्टम्॥६६॥

येना॑सि॒श्चद्व॒लमिन्द्रे॑ प्र॒जाप॑तिः। इ॒दन्तच्छु॑क्रं मधु॒
 वा॒जिनी॑वत्। येनो॒परि॑ष्टा॒दधि॑नोन्महेन्द्रम्। दधि॒ मा॒न्धि॑नोतु।
 अ॒यं वे॒दः पृ॑थि॒वीमन्व॑विन्दत्। गुहा॑ स॒तीङ्ग॑ह॒ने ग॒ह्वरे॑षु।
 स वि॑न्दतु॒ यज॑मानाय लो॒कम्। अ॒च्छि॒द्रं य॒ज्ञं भू॑रि॒कर्मा॑
 करोतु। अ॒यं य॒ज्ञः स॒मस॑दद्ध॒विष्मान्। ऋ॒चा सा॒म्रा य॒जुषा॑
 दे॒वता॑भिः॥६७॥

तेन॑ लो॒कान्त॑सूर्य॒वतो॑ जयेम। इन्द्र॑स्य स॒ख्यम॑मृ॒तत्व॑म॒श्याम्।
 यो नः॑ कनी॒य इ॒ह का॒मया॑तै। अ॒स्मिन् य॒ज्ञे य॒ज॑मानाय॒
 म॒ह्यम्॑। अप॒ तमिन्द्रा॑ग्नी भुव॑नान्नुदे॒ताम्। अ॒हं प्र॒जां वी॒रव॑तीं
 वि॒देय॑। अ॒ग्ने वा॒जजि॑त्। वा॒ज॑न्त्वा स॒रिष्य॑न्तम्। वा॒जं
 जे॒ष्यन्त॑म्। वा॒जिनं॑ वा॒जजि॑तम्॥६८॥

वा॒ज॒जि॒त्यायै॒ सं मा॑र्जिम्। अ॒ग्निम॑न्ना॒दम॑न्नाद्याय। उप॑हूतो
 द्यौः पि॒ता। उप॒ मान्द्यौः पि॒ता ह्व॑यताम्। अ॒ग्निरा॒ग्नी॑ध्रात्।
 आयु॑षे॒ वर्च॑से। जी॒वात्वै पु॑ण्याय। उप॑हूता पृथि॒वी मा॒ता।
 उप॒ मां मा॒ता पृथि॒वी ह्व॑यताम्। अ॒ग्निरा॒ग्नी॑ध्रात्॥६९॥

आयु॑षे॒ वर्च॑से। जी॒वात्वै पु॑ण्याय। मनो॒ ज्योति॑र्जुषता॒माज्य॑म्।
 विच्छि॑न्नं य॒ज्ञं समि॑मन्द॒धातु॑। बृह॒स्पति॑स्तनुतामि॒मन्नः॑।
 विश्वे॑ दे॒वा इ॒ह मा॑दयन्ताम्। यन्ते॑ अ॒ग्न आ॒वृश्चामि॑। अ॒हं
 वा॑ क्षिपि॒तश्चर॑न्। प्र॒जां च॒ तस्य॑ मूलं॑ च। नी॒चैर्दे॒वा नि
 वृ॑श्चत॥७०॥

अ॒ग्ने यो नो॑ऽभि॒दास॑ति। स॒मा॒नो यश्च॒ निष्प॑यः। इ॒ध्मस्ये॑व
 प्र॒क्षाय॑तः। मा तस्योच्छे॑षि॒ किञ्च॑न। यो मा॒न्द्वेष्टि॑ जा॒तवे॑दः।
 यश्चा॒हन्द्वे॑ष्मि॒ यश्च॒ माम्। सर्वा॑ऽस्तान॑ग्ने स॒न्दह॑। या॑
 श्चा॒हन्द्वे॑ष्मि॒ ये च॒ माम्। अ॒ग्ने वा॒जजि॑त्। वा॒जन्त्वा
 स॒सृवा॑ऽसम्॥७१॥

वा॒जं जि॒गि॒वाऽसम्॑। वा॒जिनं॑ वा॒जजि॑तम्। वा॒ज॒जि॒त्यायै॒

सम्मूर्जिम्। अग्निमन्त्रादमन्त्राद्याय। वेदिर्बर्हिः शृतं
हविः। इध्मः परिधयः सुचः। आज्यं यज्ञ ऋचो यजुः।
याज्याश्च वषट्काराः। सम्मे सन्नतयो नमन्ताम्। इध्मसन्नहने
हुते॥ ७२॥

दिवः खीलोऽवततः। पृथिव्या अध्युत्थितः। तेना
सहस्रकाण्डेन। द्विषन्तं शोचयामसि। द्विषन्मे बहु
शोचतु। ओषधे मो अहं शुचम्। यज्ञ नमस्ते यज्ञ।
नमो नमश्च ते यज्ञ। शिवेन मे सन्तिष्ठस्व। स्योनेन मे
सन्तिष्ठस्व॥ ७३॥

सुभूतेन मे सन्तिष्ठस्व। ब्रह्मवर्चसेन मे सन्तिष्ठस्व।
यज्ञस्यर्द्धिमनु सन्तिष्ठस्व। उप ते यज्ञ नमः। उप
ते नमः। उप ते नमः। त्रिष्फलीक्रियमाणानाम्। यो
न्यङ्गो अवशिष्यते। रक्षसां भागधेयम्। आपस्तत्प्र
वहतादितः॥ ७४॥

उलूखले मुसले यच्च शूर्पे। आशिक्षेषं दृषदि यत्कपाले।

अवप्रुषो विप्रुषः संयंजामि। विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम्।
 यज्ञे या विप्रुषः सन्ति बह्वीः। अग्नौ ताः सर्वाः स्विष्टाः
 सुहुता जुहोमि। उद्यन्नद्यमित्र महः। सपत्नान्मे अनीनशः।
 दिवैनान् विद्युतां जहि। निम्रोचन्नधरान्कृधि॥७५॥

उद्यन्नद्य वि नो भज। पिता पुत्रेभ्यो यथा। दीर्घायुत्वस्य
 हेशिषे। तस्य नो देहि सूर्य। उद्यन्नद्य मित्रमहः। आरोहन्नुत्तरां
 दिवम्। हृद्रोगम्ममं सूर्य। हरिमाणं च नाशय। शुक्लेषु मे
 हरिमाणम्। रोपणाकांसु दध्मसि ॥७६॥

अथो हारिद्रवेषु मे। हरिमाणं नि दध्मसि। उदंगादयमादित्यः।
 विश्वेन सहसा सह। द्विषन्तं मम रन्धयन्। मो अहन्दिषतो
 रधम्। यो नः शपादशपतः। यश्च नः शपतः शपात्। उषाश्च
 तस्मै निमृक्क। सर्वं पापं समूहताम्॥७७॥

यो नः सपत्नो यो रणः। मर्तोऽभिदासन्ति देवाः।
 इध्मस्यैव प्रक्षायतः। मा तस्योच्छेषि किञ्चन। अवसृष्टः
 परापत। शरो ब्रह्मसंशितः। गच्छाऽमित्रान्प्र विंश।

मैषाङ्कश्चनोच्छिषः ॥ ७८ ॥

पतिः प्रजापतये तपस्वी वाचा सौभगाय पशून्मे पिन्वस्व दुर्मरायुं देवयानानग्नेऽन्तरिक्षेऽहमुत्तरो
भूयासं प्रजापतिरसि सर्वतः श्रितः प्रविष्टं देवताभिर्वाज्जितं पृथिवी ह्वयतामग्निराग्नीध्राद्वक्षत
ससृवाऽसं हुते स्योनेन मे सन्तिष्ठस्वेतः कृधि दध्मस्यूहतामष्टौ च॥—————[६]

सक्षेदं पश्य। विधर्तरिदं पश्य। नाकेदं पश्य। रमतिः
पनिष्ठा। ऋतं वर्षिष्ठम्। अमृतायान्याहुः। सूर्यो वरिष्ठो
अक्षभिर्विभाति। अनु द्यावापृथिवी देवपुत्रे। दीक्षाऽसि
तपसो योनिः। तपोऽसि ब्रह्मणो योनिः ॥ ७९ ॥

ब्रह्मासि क्षत्रस्य योनिः। क्षत्रमस्यृतस्य योनिः। ऋतमसि
भूरा रभे। श्रद्धां मनसा। दीक्षान्तपसा। विश्वस्य
भुवनस्याधिपत्नीम्। सर्वे कामा यजमानस्य सन्तु। वातं
प्राणं मनसाऽन्वा रभामहे। प्रजापतिं यो भुवनस्य गोपाः।
स नो मृत्योस्त्रायतां पात्वहंसः ॥ ८० ॥

ज्योग्जीवा जरामशीमहि। इन्द्रं शाक्रं गायत्रीं प्र पद्ये।
तान्ते युनज्मि। इन्द्रं शाक्रं त्रिष्टुभं प्र पद्ये। तान्ते
युनज्मि। इन्द्रं शाक्रं जगतीं प्र पद्ये। तान्ते युनज्मि।

इन्द्रं शाकुरानुष्टुभं प्र पद्ये। तान्ते युनज्मि। इन्द्रं शाकुर
पङ्क्तिं प्रपद्ये॥८१॥

तान्ते युनज्मि। आऽहन्दीक्षामरुहमृतस्य पत्नीम्। गायत्रेण
छन्दसा ब्रह्मणा च। ऋतं सत्येऽधायि। सत्यमृतेऽधायि।
ऋतं च मे सत्यश्चाभूताम्। ज्योतिरभूवः सुवर्गमम्।
सुवर्गं लोकं नाकस्य पृष्ठम्। ब्रध्नस्य विष्टपमगमम्। पृथिवी
दीक्षा॥८२॥

तयाऽग्निर्दीक्षया दीक्षितः। ययाऽग्निर्दीक्षया दीक्षितः। तया
त्वा दीक्षया दीक्षयामि। अन्तरिक्षन्दीक्षा। तया वायुर्दीक्षया
दीक्षितः। यया वायुर्दीक्षया दीक्षितः। तया त्वा दीक्षया
दीक्षयामि। द्यौर्दीक्षा। तयाऽऽदित्यो दीक्षया दीक्षितः।
ययाऽऽदित्यो दीक्षया दीक्षितः॥८३॥

तया त्वा दीक्षया दीक्षयामि। दिशो दीक्षा। तया चन्द्रमा
दीक्षया दीक्षितः। यया चन्द्रमा दीक्षया दीक्षितः। तया त्वा
दीक्षया दीक्षयामि। आपो दीक्षा। तया वरुणो राजा दीक्षया
दीक्षितः। यया वरुणो राजा दीक्षया दीक्षितः। तया त्वा

दीक्षया॑ दीक्षयामि। ओष॑धयो दीक्षा॥८४॥

तया॑ सोमो॒ राजा॑ दीक्षया॑ दीक्षितः। यया॑ सोमो॒ राजा॑
दीक्षया॑ दीक्षितः। तया॑ त्वा दीक्षया॑ दीक्षयामि। वाग्दीक्षा।
तया॑ प्रा॒णो दीक्षया॑ दीक्षितः। यया॑ प्रा॒णो दीक्षया॑ दीक्षितः।
तया॑ त्वा दीक्षया॑ दीक्षयामि। पृथि॒वी त्वा दीक्ष॑माणमनु॒
दीक्षताम्। अ॒न्तरि॑क्षन्त्वा दीक्ष॑माणमनु॒ दीक्षताम्। द्यौस्त्वा
दीक्ष॑माणमनु॒ दीक्षताम्॥८५॥

दिश॑स्त्वा दीक्ष॑माणमनु॒ दीक्षन्ताम्। आप॑स्त्वा दीक्ष॑माणमनु॒
दीक्षन्ताम्। ओष॑धयस्त्वा दीक्ष॑माणमनु॒ दीक्षन्ताम्। वाक्त्वा
दीक्ष॑माणमनु॒ दीक्षताम्। ऋच॑स्त्वा दीक्ष॑माणमनु॒ दीक्षन्ताम्।
सामा॑नि त्वा दीक्ष॑माणमनु॒ दीक्षन्ताम्। यजूं॑षि त्वा
दीक्ष॑माणमनु॒ दीक्षन्ताम्। अह॑श्च रात्रि॑श्च। कृषि॑श्च वृष्टि॑श्च।
त्विषि॑श्चाप॑चितिश्च॥८६॥

अप॒श्चोष॑धयश्च। ऊ॒र्क् सूनृ॑ता च। तास्त्वा दीक्ष॑माणमनु॒
दीक्षन्ताम्। स्वे दक्षे॒ दक्ष॑पिते॒ह सी॑द। दे॒वानां॑ सु॒म्नो म॑ह॒ते
रणा॑य। स्वा॒स॒स्थस्त॒नुवा॒ संवि॑शस्व। पि॒तेवै॑धि सून॒व आ

सुशेवः। शिवो मां शिवमा विश। सत्यम्मा आत्मा। श्रद्धा
मेऽक्षितिः॥८७॥

तपो मे प्रतिष्ठा। सवितृप्रसूता मा दिशो दीक्षयन्तु।
सत्यमस्मि। अहन्त्वदस्मि मदसि त्वमेतत्। ममासि
योनिस्तव योनिरस्मि। ममैव सन्वहं हव्यान्यग्ने। पुत्रः पित्रे
लोककृज्जातवेदः। आजुह्वानः सुप्रतीकः पुरस्तात्। अग्ने स्वां
योनिमा सीद साध्या। अस्मिन्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन्॥८८॥

विश्वे देवा यजमानश्च सीदत। एकमिषे विष्णुस्त्वाऽन्वेतु।
द्वे ऊर्जे विष्णुस्त्वाऽन्वेतु। त्रीणि व्रताय विष्णुस्त्वाऽन्वेतु।
चत्वारि मायोभवाय विष्णुस्त्वाऽन्वेतु। पञ्च पशुभ्यो
विष्णुस्त्वाऽन्वेतु। षड्रायस्पोषाय विष्णुस्त्वाऽन्वेतु। सप्त
सप्तभ्यो होत्राभ्यो विष्णुस्त्वाऽन्वेतु। सखायः सप्तपदा
अभूमा सख्यन्तै गमेयम् ॥८९॥

सख्यात्ते मा योषम्। सख्यान्मे मा योष्ठाः। साऽसि
सुब्रह्मण्ये। तस्यास्ते पृथिवी पादः। साऽसि सुब्रह्मण्ये।

तस्या॑स्ते॒ऽन्तरि॑क्षं॒ पादः॑। सा॒ऽसि॑ सुब्रह्म॒ण्ये। तस्या॑स्ते॒ द्यौः
पादः॑। सा॒ऽसि॑ सुब्रह्म॒ण्ये। तस्या॑स्ते॒ दिशः॑ पादः॑॥१०॥

प॒रोर॑जास्ते प॒ञ्चमः॑ पादः॑। सा न॒ इष॑मूर्जन्धु॒क्ष्व। तेज॑
इन्द्रि॒यम्। ब्र॒ह्मव॑र्चसम॒न्नाद्य॑म्। वि मि॑मे त्वा प॒र्य॑स्वतीम्।
दे॒वाना॑न्धे॒नुः सु॒दुघा॑मन॒पस्फुर॑न्तीम्। इन्द्रः॑ सोमं॑ पिबतु।
क्षेमो॑ अस्तु नः। इ॒मान्न॑राः कृणुत॒ वेदि॑मेत्य॑। वसु॑मतीः
रु॒द्रव॑तीमादित्यव॑तीम्॥११॥

व॒ष्मन्दि॑वः। नाभा॑ पृथि॒व्याः। यथा॒ऽयं यज॑मानो न रि॒ष्येत्।
दे॒वस्य॑ सवि॒तुः स॒वे। चतुः॑ शिखण्डा युव॒तिः सु॒पेशाः॑।
घृ॒तप्र॑तीका॒ भुवन॑स्य मध्ये॑। तस्या॑ सु॒पर्णा॑वधि॒ यौ
नि॒विष्टौ। तयो॑र्दे॒वाना॑मधि॒ भाग॑धेयम्। अ॒प ज॑न्य॒म्भय॑न्नु॒द।
अप॑ चक्राणि॒ वर्त॑य। गृ॒हः सोम॑स्य गच्छ॒तम्। न वा उ॑
वे॒तन्मि॑यसे न रि॒ष्यसि॑। दे॒वाः इ॒दैषि॑ पृथि॒भिः सु॒गेभिः॑।
यत्र॑ यन्ति॒ सु॒कृतो॑ नापि॒ दुष्कृतः॑। तत्र॑ त्वा दे॒वः स॒विता॑
द॒धातु॑॥१२॥

ब्रह्मणो योनिरहंसः पङ्क्तिं प्रपद्ये दीक्षा ययाऽऽदित्यो दीक्षया दीक्षितस्तया त्वा दीक्षया
 दीक्षयाम्योषंधयो दीक्षा द्यौस्त्वा दीक्षमाणमनु दीक्षतामपचितिश्राक्षितिरुत्तरस्मिन्नामेयं दिशः
 पादं आदित्यवर्तीं वर्तय पञ्चं च॥ ————— [७]

यदस्य पारे रजसः। शुक्रज्योतिरजायत। तन्नः पर्षदति
 द्विषः। अग्ने वैश्वानर स्वाहा। यस्माद्भीषाऽवाशिष्टाः। ततो
 नो अभयं कृधि। प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृडा। नमो रुद्राय
 मीदुषे। यस्माद्भीषा न्यषदः। ततो नो अभयं कृधि॥९३॥

प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृडा। नमो रुद्राय मीदुषे। उदुस्र तिष्ठ
 प्रतितिष्ठ मारिषः। मेमं यज्ञं यजमानं च रीरिषः। सुवर्गे
 लोके यजमानं हि धेहि। शन्न एधि द्विपदे शश्वतुष्पदे।
 यस्माद्भीषाऽवैपिष्टाः पलायिष्टाः समज्ञास्थाः। ततो नो
 अभयं कृधि। प्रजाभ्यः सर्वाभ्यो मृडा। नमो रुद्राय
 मीदुषे॥९४॥

य इदमकः। तस्मै नमः। तस्मै स्वाहा। न वा उवेतन्म्रियसे।
 आशानान्त्वा विश्वा आशाः। यज्ञस्य हि स्थ ऋत्विग्यौ।

इन्द्रा॑ग्नी॒ चेत॑नस्य च। हु॒ता॒हु॒तस्य॑ तृ॒प्यत॑म्। अ॒हु॒तस्य॑ हु॒तस्य॑
 च। हु॒तस्य॑ चा॒हु॒तस्य॑ च। अ॒हु॒तस्य॑ हु॒तस्य॑ च। इन्द्रा॑ग्नी
 अ॒स्य सोम॑स्य। वी॒तं पि॑बतं जु॒षेथा॑म्। मा यज॑मान॒न्तमो॑
 विदत्। म॒र्त्विजो॒ मो इ॒माः प्र॒जाः। मा यः सोम॑मि॒मं पिबा॑त्।
 स॒सृष्ट॑मु॒भयं॑ कृ॒तम्॥१५॥

कृधि॒ मी॒दुषे॑ऽहु॒तस्य॑ च सप्त च॥ _____ [८]

अ॒ना॒गस॑स्त्वा व॒यम्। इ॒न्द्रेण॑ प्रे॒षिता॒ उप॑। वा॒युष्टे॑
 अ॒स्त्व॒॑श॒भूः। मि॒त्रस्ते॑ अ॒स्त्व॒॑श॒भूः। वरु॑णस्ते
 अ॒स्त्व॒॑श॒भूः। अ॒पाक्ष॑या ऋ॒तस्य॑ गर्भाः। भुव॑नस्य
 गो॒पाः श्येना॑ अतिथयः। पर्व॑तानाङ्गकु॒भः प्र॒युतो॑ नपा॒तारः।
 व॒शुनेन्द्र॑ ह्वयत। घो॒षेणा॒मीवा॒॑श्चात॑यत॥१६॥

यु॒क्ताः स्थ॒ वह॑त। दे॒वा ग्रा॒वाण॑ इ॒न्दुरिन्द्र॑ इत्य॑वादिषुः।
 ए॒न्द्रम॑चुच्यवुः पर॒मस्याः॑ परा॒वतः॑। आ॒ऽस्मात्सु॑धस्था॑त्।
 ओ॒रोर॒न्तरि॑क्षात्। आ सु॒भूत॑म॒सुष॑वुः। ब्र॒ह्मव॑र्च॒सम्म॑
 आसु॑षवुः। स॒मरे॑ रक्षा॑स्यवधिषुः। अप॑ह॒तं ब्र॒ह्मज्य॑स्य।

वाक्क्रं त्वा॒ मनश्च॑ श्रीणीताम्॥१७॥

प्रा॒णश्च॑ त्वाऽपानश्च॑ श्रीणीताम्। चक्षु॑श्च त्वा॒ श्रोत्रं॑ च
श्रीणीताम्। दक्ष॑श्चत्वा॒ बलं॑ च श्रीणीताम्। ओज॑श्च त्वा॒
सह॑श्च श्रीणीताम्। आयु॑श्च त्वाऽज॒रा च॑ श्रीणीताम्। आ॒त्मा
च॑ त्वा त॒नूश्च॑ श्रीणीताम्। श्रु॒तोऽसि॑ श्रु॒तं कृतः॑। श्रु॒ताय॑ त्वा
श्रु॒तेभ्य॑स्त्वा। यमिन्द्र॑मा॒हुर्वरु॑णं॒ यमा॒हुः। यम्मि॒त्रमा॒हुर्यमु॑
स॒त्यमा॒हुः॥१८॥

यो दे॒वानां॑ दे॒वत॑मस्तपो॒जाः। तस्मै॑ त्वा॒ तेभ्य॑स्त्वा। मयि॒
त्यदिन्द्रि॑यम्मह॒त्। मयि॒ दक्षो॑ मयि॒ क्रतुः॑। मयि॑ धायि
सु॒वीर्य॑म्। त्रि॒शुग्ध॑र्मो वि भा॑तु मे। आकू॑त्या॒ मन॑सा
स॒ह। वि॒राजा॒ ज्योति॑षा स॒ह। य॒ज्ञेन॒ पय॑सा स॒ह। तस्य॑
दोह॑मशीमहि॥१९॥

तस्य॑ सु॒म्रम॑शीमहि। तस्य॑ भ॒क्षम॑शीमहि। वाग्जु॑षाणा
सोम॑स्य तृप्यतु। मि॒त्रो जना॑न्त्र स मि॒त्र। यस्मान्न॑ जा॒तः
परो॑ अ॒न्यो अ॒स्ति। य आ॑वि॒वेश॒ भुव॑नानि॒ विश्वा॑।

प्रजापतिः प्रजया संविदानः। त्रीणि ज्योतींषि सचते
स षोडशी। एष ब्रह्मा य ऋत्वियः। इन्द्रो नाम श्रुतो
गुणे॥१००॥

प्र ते महे विदथे शंसिषं हरीं। य ऋत्वियः प्र ते वन्वे।
वनुषो हर्यतम्मदम्। इन्द्रो नाम घृतत्रयः। हरिभिश्चारु
सेचते। श्रुतो गुण आ त्वा विशन्तु। हरिवर्षसङ्गिरः।
इन्द्राधिपतेऽधिपतिस्त्वं देवानामसि। अधिपतिम्माम्।
आयुष्मन्तं वर्चस्वन्तम्मनुष्येषु कुरु॥१०१॥

इन्द्रश्च सम्राड्भरुणश्च राजा। तौ ते भक्षं चक्रतुरग्र एतम्।
तयोरनु भक्षं भक्षयामि। वाग्जुषाणा सोमस्य तृप्यतु।
प्रजापतिर्विश्वकर्मा। तस्य मनो देवं यज्ञेन राध्यासम्।
अर्थेगा अस्य जहितः। अवसानपतेऽवसानम्मे विन्द। नमो
रुद्राय वास्तोष्पतये। आयने विद्रवणे॥१०२॥

उद्याने यत्परायणे। आवर्तने विवर्तने। यो गोपायति
तं हुवे। यान्यपामित्यान्यप्रतीत्तान्यस्मिं। यमस्य बलिना

चरा॑मि। इ॒हैव॑ सन्तुः॒ प्रति॑ तद्या॑तयामः। जी॒वा जी॒वेभ्यो॑
नि ह॑राम एनत्। अ॒नृणा अ॒स्मिन्न॑नृणाः पर॑स्मिन्। तृती॑ये
लो॒के अ॑नृणाः स्या॑म। ये दे॒व्याना॑ उ॒त पि॑तृयाणाः॥१०३॥

सर्वा॑न्प॒थो अ॑नृणा आ॒क्षीये॑म। इ॒दमू॒नु श्रेयो॑ऽव॒सान॒मा ग॑न्म।
शि॒वे नो॒ द्यावा॑पृथि॒वी उ॒भे इ॒मे। गो॒म॒द्धन॑व॒दश्व॑व॒दूर्ज॑स्वत्।
सु॒वीरा॑ वी॒रैर॑नु सञ्च॑रेम। अ॒र्कः प॒वित्र॑र॒जसो॑ वि॒मानः॑।
पु॒नाति॑ दे॒वाना॑म्भुव॑नानि वि॒श्वा॑। द्यावा॑पृथि॒वी प॒यसा॑
संवि॑दाने। घृ॒तं दु॑हाते अ॒मृतं॑ प्रपी॑ने। प॒वित्र॑म॒र्को रज॑सो
वि॒मानः॑। पु॒नाति॑ दे॒वाना॑म्भुव॑नानि वि॒श्वा॑। सु॒व॒ज्योति॑र्यशो
म॒हत्। अ॒शी॒महि॑ गा॒धमु॑त प्र॒तिष्ठा॑म्॥१०४॥

चा॒त॒य॒त श्री॑णी॒ता॒र॒ स॒त्यमा॑हुर॒शीम॑हि ग॒णे कुरु॑ वि॒द्व॒ण्णे पि॑तृयाणा॑ अ॒र्को रज॑सो वि॒मान॑स्त्रीणि॒
च॥

[९]

उद॑स्ताम्प॒सीत्स॒वि॒ता मि॒त्रो अ॑र्य॒मा। सर्वा॑न्मि॒त्रान॑वधी॒द्युगे॑न।
बृ॒हन्त॑म्मा॒म॒कर॑द्वी॒रव॑न्तम्। र॒थ॒न्त॒रे श्र॑यस्व॒ स्वाहा॑
पृथि॒व्याम्। वा॒म॒दे॒व्ये श्र॑यस्व॒ स्वाहा॑ऽन्तरि॑क्षे। बृ॒ह॒ति

श्रयस्व स्वाहा दिवि। बृहता त्वोपस्तभ्रोमि। आ त्वा ददे
यशसे वीर्याय च। अस्मास्वघ्निया यूयन्दधाथेन्द्रियं पयः।
यस्तै द्रप्सो यस्त उदरुषः ॥१०५॥

दैव्यः केतुर्विश्वम्भुवनमाविवेश। स नः पाह्यरिष्टै
स्वाहा। अनु मा सर्वो यज्ञोऽयमेतु। विश्वे देवा
मरुतः सामार्कः। आप्रियश्छन्दांसि निविदो यजूंषि।
अस्यै पृथिव्यै यद्यज्ञियम्। प्रजापतेर्वर्तनिमनु वर्तस्व।
अनुवीरैरनु राध्याम गोभिः। अन्वश्चैरनु सर्वैरु पुष्टैः। अनु
प्रजयाऽन्विन्द्रियेण ॥१०६॥

देवा नो यज्ञमृजुधा नयन्तु। प्रतिक्षत्रे प्रतितिष्ठामि राष्ट्रे।
प्रत्यश्वेषु प्रतितिष्ठामि गोषु। प्रति प्रजायां प्रतितिष्ठामि
भव्यै। विश्वमन्याऽभि वावृधे। तदन्यस्यामधिंश्रितम्। दिवे
च विश्वकर्मणे। पृथिव्यै चाकरन्नमः। अस्कान्द्यौः पृथिवीम्।
अस्कानृषभो युवागाः ॥१०७॥

स्कन्नेमा विश्वा भुवना। स्कन्नो यज्ञः प्र जनयतु।

अस्का॒नज॑नि प्राज॑नि। आ स्कु॒न्नाज्जा॑यते वृषा॑। स्कु॒न्नात्प्र
ज॑निषीमहि। ये दे॒वा येषा॑मिद॒म्भाग्धेय॑म्ब॒भूव॑। येषा॑ प्रया॒जा
उ॒तानू॑या॒जाः। इन्द्र॑ज्येष्ठेभ्यो वरु॑णराजभ्यः। अ॒ग्निहो॑तृभ्यो
दे॒वेभ्यः॒ स्वाहा॑। उ॒त त्या नो॒ दिवा॑ म॒तिः॥१०८॥

अदि॑तिरू॒त्या ग॑मत्। सा शन्ता॑ची मय॑स्करत्। अप॒
स्त्रिधः॑। उ॒त त्या दै॒व्या भि॑षजा॑। शन्न॑स्करतो अ॒श्विना॑।
यू॒याता॑म॒स्मद्र॑पः। अप॒ स्त्रिधः॑। शम॒ग्निर॒ग्निभि॑स्करत्।
शन्न॑स्तपतु सूर्यः॑। शं वातो॑ वा॒त्वर॒पाः॥१०९॥

अप॒ स्त्रिधः॑। तदि॒त्पदं॒ न वि॑चि॒केत॒ वि॒द्वान्। यन्मृ॑तः
पुन॑र॒प्येति॑ जी॒वान्। त्रि॒वृद्ध॒द्भुवन॑स्य रथ॒वृत्। जी॒वो गर्भो॑ न
मृ॑तः स जी॒वात्। प्रत्य॑स्मै पिपी॑षते। वि॒श्वानि॑ वि॒दुषे॑ भर।
अ॒र॒ङ्ग॒माय॑ जग्म॑वे। अप॑श्चाद्व॒ध्वने॒ नरे॑। इन्द्रु॑रिन्द्रुमवा॑गात्।
इन्द्रो॑रिन्द्रो॑ऽपात्। तस्य॑ त इन्द्र॒विन्द्र॑पीतस्य॒ मधु॑मतः।
उप॑हूत॒स्योप॑हूतो भक्षयामि ॥११०॥

उ॒द॒र॒ष इन्द्रि॑येण॒ गा म॒तिर॑र॒पा अ॑गा॒त्रीणि॑ च॥—————[१०]

ब्रह्मं प्रतिष्ठा मनसो ब्रह्मं वाचः। ब्रह्मं यज्ञानां
 हविषामाज्यस्य। अतिरिक्तङ्कर्मणो यच्च हीनम्। यज्ञः
 पर्वाणि प्रतिरन्नेति कल्पयन्। स्वाहाकृताऽऽहुतिरेतु
 देवान्। आश्रावितमत्याश्रावितम्। वषट्कृतमत्यनूक्तं च यज्ञे।
 अतिरिक्तङ्कर्मणो यच्च हीनम्। यज्ञः पर्वाणि प्रतिरन्नेति
 कल्पयन्। स्वाहाकृताऽऽहुतिरेतु देवान्॥१११॥

यद्वो देवा अतिपादयानि। वाचा चित्प्रयतन्देवहेडनम्।
 अरायो अस्मां अभिदुच्छुनायते। अन्यत्रास्मन्मरुतस्तन्निधेतन
 ततम्म आपस्तदु तायते पुनः। स्वादिष्ठा धीतिरुचथाय
 शस्यते। अयं समुद्र उत विश्वभेषजः। स्वाहाकृतस्य
 समुतृष्णुतर्भुवः। उद्वयन्तमसस्परि। उदुत्यश्चित्रम्॥११२॥

इमम्मे वरुण तत्त्वां यामि। त्वन्नो अग्ने स त्वन्नो अग्ने।
 त्वमग्ने अयासि प्रजापते। इमञ्जीवेभ्यः परिधिन्दधामि।
 मैषान्नुगादपरो अर्धमेतम्। शतञ्जीवन्तु शरदः पुरूचीः।
 तिरो मृत्युन्दधतां पर्वतेन। इष्टेभ्यः स्वाहा वषडनिष्टेभ्यः

स्वाहा॥ भेषजन्दुरिष्ट्यै स्वाहा निष्कृत्यै स्वाहा॥ दौराध्यै
स्वाहा दैवीभ्यस्तनूभ्यः स्वाहा॥११३॥

ऋद्धौ स्वाहा समृद्धौ स्वाहा॥ यतं इन्द्र भयामहे। ततो नो
अभयं कृधि। मघवञ्छुग्धि तव तन्न ऊतयै। वि द्विषो वि
मृधो जहि। स्वस्तिदा विशस्पतिः। वृत्रहा वि मृधो वशी।
वृषेन्द्रः पुर एतु नः। स्वस्तिदा अभयङ्करः। आभिर्गीर्भिर्यदतो
न ऊनम्॥११४॥

आप्यायय हरिवो वर्धमानः। यदा स्तोतृभ्यो महि गोत्रा
रुजासि। भूयिष्ठभाजो अध ते स्याम। अनाज्ञातं यदाज्ञातम्।
यज्ञस्य क्रियते मिथु। अग्ने तदस्य कल्पय। त्वं हि
वेत्थ यथातथम्। पुरुषसम्मितो यज्ञः। यज्ञः पुरुषसम्मितः।
अग्ने तदस्य कल्पय। त्वं हि वेत्थ यथातथम्। यत्पाकत्रा
मनसा दीनदक्षा न। यज्ञस्य मन्वते मर्तासः। अग्निष्टद्धोता
ऋतुविद्विजानन्। यजिष्ठो देवां ऋतुशो यजाति॥११५॥

देवांश्चित्रं तनूभ्यः स्वाहो नं पुरुषसम्मितोऽग्ने तदस्य कल्पय पञ्च च॥———[११]

यद्वैवा देवहेडनम्। देवासश्चकृमा वयम्। आदित्यास्तस्मान्मा
मुञ्चत। ऋतस्यर्तेन मामुत। देवा जीवनकाम्या यत्।
वाचाऽनृतमूदिम। अग्निर्मा तस्मादेनंसः। गार्हपत्यः
प्रमुञ्चतु। दुरिता यानि चकृम। करोतु मामनेनसम्॥११६॥

ऋतेन द्यावापृथिवी। ऋतेन त्वं सरस्वति। ऋतान्मा
मुञ्चतां हंसः। यदन्यकृतमारिम। सजातशंसादुत वा
जामिशंसात्। ज्यायंसः शंसादुत वा कनीयसः।
अनाज्ञातं देवकृतं यदेनंसः। तस्मात्त्वमस्माञ्जातवेदो मुमुग्धि।
यद्वाचा यन्मनसा। बाहुभ्यामूरुभ्यामष्टीवद्भ्याम्॥११७॥

शिश्नैर्यदनृतश्चकृमा वयम्। अग्निर्मा तस्मादेनंसः।
यद्धस्ताभ्याश्चकर किल्बिषाणि। अक्षाणां वग्नुमुपजिघ्रमानः।
दूरेपश्या च राष्ट्रभृच्च। तान्यप्सरसावनुदत्तामृणानि।
अदीव्यनृणं यदहश्चकार। यद्वादास्यन्त्सञ्जगारा जनैर्भ्यः।
अग्निर्मा तस्मादेनंसः। यन्मयि माता गर्भे सति॥११८॥

एनश्चकार यत्पिता। अग्निर्मा तस्मादेनंसः। यदा पिपेष मातरं

पितरम्। पुत्रः प्रमुदितो धयन्। अहिंसितौ पितरौ मया
तत्। तदग्रे अनृणो भवामि। यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्याम्।
यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम। अग्निर्मा तस्मादेनसः।
यदाशसा निशसा यत्पराशसा॥११९॥

यदेनश्चकृमा नूतनं यत्पराणम्। अग्निर्मा तस्मादेनसः। अति
क्रामामि दुरितं यदेनः। जहामि रिप्रं परमे सधस्थे। यत्र
यन्ति सुकृतो नापि दुष्कृतः। तमा रोहामि सुकृतात्रु लोकम्।
त्रिते देवा अमृजतैतदेनः। त्रित एतन्मनुष्येषु मामृजे। ततो
मा यदि किञ्चिदानशे। अग्निर्मा तस्मादेनसः॥१२०॥

गार्हपत्यः प्र मुञ्चतु। दुरिता यानि चकृमा करोतु
मामनेनसम्। दिवि जाता अप्सु जाताः। या जाता
ओषधीभ्यः। अथो या अग्निजा आपः। ता नः शुन्धन्तु
शुन्धनीः। यदापो नक्तन्दुरितश्चराम। यद्वा दिवा नूतनं
यत्पराणम्। हिरण्यवर्णास्तत् उत्पुनीत नः। इमम्मे
वरुण तत्त्वां यामि। त्वन्नो अग्ने स त्वन्नो अग्ने। त्वमग्ने
अयासि॥१२१॥

अनेनसंमष्टीवद्वा॑ सति पराशसांऽऽनृशंऽग्निर्मा तस्मादेनंसः पुनीत नृस्त्रीणि च (यद्वैवा
 देवां ऋतेन सजातशःसाद्यद्वाचा यद्वस्ताभ्यामदीव्यं यन्मयि माता यदा पिपेष यदन्तरिक्षं
 यदाशसाऽति क्रामामि त्रिते देवा दिवि जाता अप्सु जाता यदाप इमम्मे वरुण तत्त्वां
 यामि त्वन्नो अग्ने स त्वन्नो अग्ने त्वमग्ने अयासि।)॥—————[१२]

यत्ते ग्राव्णां चिच्छिदुः सोम राजन्। प्रियाण्यङ्गानि
 स्वर्धिता परू॑षि। तत्सन्धत्स्वाज्येनोत वर्धयस्व।
 अनागसो अधमित्सङ्घयेम। यत्ते ग्रावां बाहुच्युतो
 अचुच्यवुः। नरो यत्ते दुदुहुर्दक्षिणेन। तत् आप्यायतान्तत्ते।
 निष्ट्यायतान्देव सोम। यत्ते त्वचम्बिभिर्दुर्यच्च योनिम्।
 यदास्थानात्प्रच्युतो वेनसि त्मना ॥१२२॥

त्वया तत्सोम गुप्तमस्तु नः। सा नः सन्धासंत्परमे
 व्योमन्। अहाच्छरीरं पयसा समेत्य। अन्योन्यो भवति
 वर्णो अस्य। तस्मिन्वयमुपहूतास्तव स्मः। आ नो भज
 सदसि विश्वरूपे। नृचक्षाः सोम उत शुश्रुगस्तु। मा नो वि
 हासीद्भिर आवृणानः। अनागास्तनुवो वावृधानः। आ नो
 रूपं वहतु जायमानः॥१२३॥

उपं क्षरन्ति जुहो घृतेन। प्रियाण्यङ्गानि तवं वर्धयन्तीः।
 तस्मै ते सोम नम इद्वषट्। उपं मा राजन्त्सुकृते ह्वयस्व।
 सं प्राणापानाभ्यां समु चक्षुषा त्वम्। सः श्रोत्रेण
 गच्छस्व सोम राजन्। यत्त आस्थितं शमु तत्त अस्तु।
 जानीतान्नः सङ्गमने पथीनाम्। एतज्जानीतात्परमे व्योमन्।
 वृकाः सधस्था विद रूपमस्य ॥१२४॥

यदागच्छात्पृथिभिर्देवयानैः। इष्टापूर्ते कृणुतादविरस्मै।
 अरिष्ठो राजन्नगदः परेहि। नमस्ते अस्तु चक्षसे रघूयते।
 नाकमारोह सह यजमानेन। सूर्यं गच्छतात्परमे व्योमन्।
 अभूद्देवः संविता वन्द्यो नु नः। इदानीमहं उपवाच्यो नृभिः।
 वि यो रत्ना भजति मानवेभ्यः। श्रेष्ठं नो अत्र द्रविणं यथा
 दधत्। उपं नो मित्रावरुणाविहावतम्। अन्वादीध्याथामिह
 नः सखाया। आदित्यानां प्रसितिरहेतिः। उग्रा शतापांष्ठा
 घविषा परि णो वृणक्तु। आप्यायस्व सन्तैः ॥१२५॥

त्मना जायमानोऽस्य दधत्पञ्च च॥ [१३]

यद्दिदीक्षे मनसा यच्च वाचा। यद्वा प्राणैश्चक्षुषा यच्च
 श्रोत्रेण। यद्रेतसा मिथुनेनाप्यात्मना। अद्भ्यो लोका
 दधिरे तेज इन्द्रियम्। शुक्रा दीक्षायै तपसो विमोचनीः।
 आपो विमोक्तीर्मयि तेज इन्द्रियम्। यदृचा साम्ना यजुषा।
 पशूनाश्चर्मन् हविषा दिदीक्षे। यच्छन्दोभिरोषधीभिर्वनस्पतौ।
 अद्भ्यो लोका दधिरे तेज इन्द्रियम् ॥१२६॥

शुक्रा दीक्षायै तपसो विमोचनीः। आपो विमोक्तीर्मयि तेज
 इन्द्रियम्। येन ब्रह्म येन क्षत्रम्। येनैन्द्राग्नी प्रजापतिः
 सोमो वरुणो येन राजा। विश्वे देवा ऋषयो येन प्राणाः।
 अद्भ्यो लोका दधिरे तेज इन्द्रियम्। शुक्रा दीक्षायै तपसो
 विमोचनीः। आपो विमोक्तीर्मयि तेज इन्द्रियम्। अपां
 पुष्पमस्योषधीनां रसः। सोमस्य प्रियन्धाम् ॥१२७॥

अग्नेः प्रियतमं हविः स्वाहा। अपां पुष्पमस्योषधीनां
 रसः। सोमस्य प्रियन्धाम्। इन्द्रस्य प्रियतमं हविः स्वाहा।
 अपां पुष्पमस्योषधीनां रसः। सोमस्य प्रियन्धाम्। विश्वेषां

दे॒वानां॑ प्रि॒यत॑मꣳ ह॒विः स्वाहा॑॥ व॒यꣳ सोम॑ व्र॒ते तव॑।
मन॑स्त॒नूषु॑ पिप्र॑तः। प्र॒जाव॑न्तो अशीमहि॥१२८॥

दे॒वेभ्यः॑ पि॒तृभ्यः॑ स्वाहा॑॥ सो॒म्येभ्यः॑ पि॒तृभ्यः॑ स्वाहा॑॥
क॒व्येभ्यः॑ पि॒तृभ्यः॑ स्वाहा॑॥ दे॒वांस॑ इ॒ह मा॑दयध्वम्।
सो॒म्यांस॑ इ॒ह मा॑दयध्वम्। क॒व्यांस॑ इ॒ह मा॑दयध्वम्।
अ॒नन्त॑रि॒ताः पि॒तरः॑ सो॒म्याः सोम॑पी॒थात्। अपै॑तु
मृ॒त्युर॑मृ॒तन्न॑ आ॒गन्। वै॒व॒स्व॒तो नो॒ अभ॑यं कृ॒णोतु॑। पु॒र्णं
व॒न॒स्पते॑रिव॥१२९॥

अ॒भि नः॑ शी॒यताꣳ र॒यिः। सच॑तान्नः श॒ची॒पतिः॑। पर॑म्मृ॒त्यो
अ॒नु परे॑हि प॒न्था॑म्। यस्ते॒ स्व इ॒तरो॑ दे॒व्याना॑त्। चक्षु॑ष्मते
शृ॒ण्वते॑ ते॒ ब्रवी॑मि। मा नः॑ प्र॒जाꣳ री॑रिषो मो॒त वी॒रान्।
इ॒दमू॑नु श्रे॒योव॑सान॒माग॑न्म। यद्गो॒जिद्ध॑न॒जिद॑श्च॒जिद्य॑त्।
पु॒र्णं व॒न॒स्पते॑रिव। अ॒भि नः॑ शी॒यताꣳ र॒यिः। सच॑तान्नः
श॒ची॒पतिः॑॥१३०॥

व॒न॒स्पता॑वृ॒द्धो लो॒का दं॑धिरे॒ तेजं॑ इन्द्रि॒यन्धा॑मा॒शीम॑हीवा॒भिर्नः॑ शी॒यताꣳ र॒यिरे॑कं च॥[१४]

सर्वान् यद्विष्वण्णेन वि वै याः पुरस्ताद्देवा देवेषु परिस्तृणीत सक्षेदं यदस्य पारेऽनागस
उदस्ताम्प्सीद्वह्मं प्रतिष्ठा यद्देवा यत्ते ग्राव्णा यद्दिदीक्षे चतुर्दश॥१४॥

सर्वान्भूतिमेव यामेवाप्स्वाहुतिं व्रतानां पर्णवल्कः सोम्यानामस्मिन्यज्ञेऽग्ने यो नो ज्योग्जीवाः
पुरोरजाः प्रतेमहे ब्रह्मं प्रतिष्ठा गार्हपत्यस्त्रिंशदुत्तरशतम्॥१५॥

सर्वाञ्छचीपतिः॥

हरिः ओम्॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वेदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे तृतीयाष्टके

सप्तमः प्रपाठकः समाप्तः॥